De Herauw

voor de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Dit blad wordt geregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE**. Abonnementen en Advertentiën aan de **ADMINISTRATIE. Bureau: Warmoesstraat 98, te Amsterdam.**
Inzendingen, die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 3 September 1916. N°. 2015.

Abonnementsprijs: *franco* aan huis, per drie maanden *f* **1.20**, voor België per jaar *f* **5.30** bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned. Indië per jaar *f* **6** bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers *f* —.**10**. Abonnementen worden aangenomen door het Bureel te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.
Advertentiën: van **1** tot **6** regels *f* **1.20**, voor elken regel meer *f* —.**20**, Aanvragen en vermelding van liefdegaven *f* —.**12** per regel.

„Uw dagen zijn genaderd om te sterven."

En de Heere zeide tot Mozes: Zie, uwe dagen zijn genaderd, om te sterven; roep Jozua, en stelt uliieden in de tent der samenkomst, dat Ik hem bevel geve. Zoo ging Mozes, en Jozua, en zij stelden zich in de tent der samenkomst. Deut. 31 . 14.

Men kan plotseling, zonder dat men zijn einde naderen zag, nog op jeugdigen leeftijd, door een bliksemslag, door een schipbreuk, door een spoorwegongeluk, of wat ook, zijn leven inboeten.

Steeds gaat daarom de roepstem, het »Gedenk te sterven!", het »memento mori," tot al wie 't leven van God ontving, uit.

De dood kan ons zoo schrikverwekkend overvallen.

Maar ook afgezien van zulk een onverhoeds sterven, waaraan een uur vooraf, zelfs van verre niet gedacht werd, is er een komen van ons einde, als natuurlijke uitkomst van onzen levensloop.

Nog altoos geldt wat Mozes zong: »De jaren des menschen zijn zeventig, of, als zij zeer sterk zijn, tachtig jaren«. En al moge het getal gestadig aanwassen van wie nog in de tachtig, en daarover, een vrij hoog jaarcijfer bereikten, voor het overgroote deel van de kinderen der menschen is toch met de zestig jaren het hoogste punt bereikt, en ziet men na de zestig de krachten van lichaam en ziel afnemen, en merkt men al spoedig, dat het einde naderende is.

De vraag van den spot met het gewone zeggen: »Zijt ge zestig!" verraadt genoeg, hoe steeds met dien leeftijd onze levenskracht een knak schijnt te krijgen, en hoe er dan een afnemen volgt, dat op 't einde uitloopt.

Dat einde begint dan macht over ons te verkrijgen. En eerst zien we het wel nog slechts van verre. Maar gedurig komt 't toch naderbij. En niet lang meer, of we beginnen te bevroeden, hoe dit einde de noodlottige mijlpaal is, waar niet wij naar toegaan, maar die op ons afkomt, om ons uit dit leven te doen verdwijnen.

Eerst mag dan, wie nog krachtig bleef, daar tegenin lachen, en roemen in de hem nog gebleven kracht, maar lang duurt 't toch niet, of ook bij den sterkste beginnen zich de teekenen van het naderend einde te vertoonen.

De grijsheid moge een sierlijke kroon zijn, toch wijst de grijsheid op een verval van wat aan het leven geur en kleur gaf.

De grijsheid zoekt het graf!

———

Nu kan ons naderend einde ons op tweeërlei manier worden aangezegd. Als we nog betrekkelijk jong zijn, door ziekte, en als er een langgerekt leven achter ons ligt, door den ouden dag.

In dat door krankheid verteerd worden voor wie nog jong van jaren was, en pas 't leven inging, ligt iets tragisch. Vooral de bange teringziekte zocht, niet 't minst in ons land, haar droeve slachtoffers in pijnlijke menigte. Het begint thans te verminderen. Er komt hope, maar, wat ziekte het dan ook zij, krankheid, al is 't geen tering, kan ons op allle manier met dreiging des doods overvallen. Wien heugen niet de verhalen van pest en cholera uit een vroeger tijdperk? Wie hoorde niet van typhus, en pokziekte, en dipheritis, en nu weer van nekkramp. En zeker, velen komen door dit alles heen, maar niet weinigen bezwijken er toch onder. En als dan eindelijk de arts de hope opgeeft, en daarom, zoo hij zijn plicht doet, het gezin op 't doodsgevaar voorbereidt, dan voelt, mét 't gezin, ook de kranke zelf ten slotte het naderen van zijn einde zoo dubbel droef, omdat het hem, midden in de kracht van zijn leven, overvalt en neerslaat.

Toch blijven dit gelukkig altoos uitzonderingen, en het zelf-voelen dat het einde naderende is, treedt toch gewoonlijk eerst in met den ouden dag.

Dat naderend einde is dan een nieuw iets, dat zich aan den gezichtseinder begint voor te doen. Ook vroeger hebben wij dan wel aan den dood gedacht, en met elken nieuwen verjaardag elkander gelukgewenscht met de verlenging van het leven. Maar de dood als dood greep ons zelfs van verre nog niet aan. Tot zelfs aan het verschiet van den horizon ontwaarden we zijn bange gestalte nog niet.

Doch met den ouden dag, dan begint zich, in de verte nog wel, maar dan toch vrij duidelijk, zijn angstaanjagende gestalte te vertoonen. En wat het bangste is, die gestalte van den dood komt al nader. Met elk jaar dat we verder komen, begint de afstand tusschen 't heden en den dood al meer in te krimpen. Zelfs voorteekenen van lichaamsverzwakking en geestelijke bezwijming in 't geheugen, in de herinnering vooral, beginnen zich voor te doen. De uren van den dag worden door steeds voortgaanden arbeid te lang van duur. En zooals we als klein kind overdag sliepen, zoo beginnen we ook nu weer in den middag een uur van ruste te zoeken.

We voelen 't zoo duidelijk, we zijn niet meer die we vroeger waren.

Er is iets in onze kracht dat afbrokkelt, en iets in de kracht van den naderenden dood dat toeneemt.

Jarenlang ging 't vooruit, maar de ure van het achteruitgaan is nu gekomen.

Wie daar nu met wrevel en spotlach tegen ingaat, of er zich half opgewonden tegen inzet, is geen Christen-mensch.

Wie bij het Kruis van zijn Heiland nog op zijn ouden dag mag nederknielen, ondergaat van dat naderen van zijn einde veeleer een heiligenden indruk.

Zoo vaak zijn er onvriendelijke, nijdzoekende, giftige verhoudingen in 't leven geweest, die men in de dagen van zijn volle levenskracht niet bezweren kon, maar, nadert nu het einde, dan poogt men toch daaraan *een einde te maken*, en is bedacht op 't zoeken van vergiffenis en op het geven van vergiffenis, en zoo op 't zoeken van vrede.

Bij het naderen van het einde komt zoo vaak de heugenis op van *gedaan* onrecht, dat om herstelling roept, en van *geleden* onrecht, dat nog niet ganschelijk is vergeven.

De gehechtheid aan het goed der aarde neemt met het naderen van het einde allengs af, en de innerlijke drang begint op te komen, om meer wel te doen, en ook zeits tot in zijn testament, veel meer dan vroeger, met wat God ons gaf, zegen te spreiden tot na onzen dood.

Toen Mozes zijn einde naderen zag, bestelde God hem Jozua als den man die zijn taak zou overnemen, en zoo ligt in wat Mozes te beurt viel, ook voor ons de aandrang om tijdig orde op onze aangelegenheden te stellen. Het zijn de onaandoenlijkste mannen en vrouwen niet, in wier papieren men, na hun versterf, een wilsbeschikking vond, waaruit hooger toon en waaruit heiliger bedoelen sprak.

Ongetwijfeld, de jaren van de overzwakte levenskracht hebben meer dat boeit en aantrekt, maar toch gedenke een iegelijk onzer, dat in de jaren dat we het einde zien naderen, de rekenschap voor God zooveel meer in ons leven begint mee te spreken.

Hoe ouder we worden, hoe al meer in ons levensbeeld het *menschelijke* doen afneemt, maar tegelijk *het stempel dat God* op ons zieleleven indrukt, helderder uitkomt.

Het naderen van het einde bereidt zoodoende veel sterker dan men vaak meent, op het einde zelf voor.

Ons ik is dan al minder, onze Heiland al meer in ons leven geworden. En die Heiland is 't, die ook in ons sterven ons met onzen God verzoent, en tot onzen God brengen zal.

Dr. A. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen van N. N. te Heteren *f* 5; van Mej. G. M. B. te H. *f* 5.

Onze scholen hebben groote behoefte aan steun; daarom verzoeken wij den vrienden onze scholen toch niet te vergeten.

Ds. J. H. HOUTZAGERS, *Voorzitter.*

Uit de Pers.

»Voorloopig van de baan«. Onder dit kopje schrijft Ds. Klaarhamer in de *Utrechtsche Kerkbode* het volgende:

De Haagsche Synode, d.i. het hoofdbestuur van het Ned. Herv. Kerkgenootschap, is wel eens oneerbiedig een »oude bos" genoemd.

Doch — zij mag dan wat oud en zeurig geworden zijn — in het schipperen en laveeren, toont zij zich volleerd en handig.

Zij heeft hiervan weer een proefje gegeven in haar drieledige beslissing inzake den ontworpen modus vivendi.

In beginsel is de zaak aangenomen. Maar tevens uitgemaakt, dat het ontwerp zoo niet ter beoordeeling aan de lagere besturen kan gezonden worden. En ten slotte is besloten, het aan de commissie terug te zenden met opdracht, het in een reglementairen vorm te gieten.

Hiermee is het vooreerst van de baan.

Want op zijn vroegst komt het pas een volgend jaar als concept-reglement in.

En dan moet het natuurlijk gewijzigd en aangevuld, en het moet naar de Provinciale Kerkbesturen, enz. enz.

Voorloopig is dus de zaak aan den kant.

Maar in beginsel is dan toch besloten, om door middel van een modus vivendi, in maniere als door de Commissie werd voorgesteld, voor alle partijen ruimte te maken en alzoo de rust en de vrede te herstellen.

En rust en vrede te bewaren is het ideaal, dat de Haagsche Synode bij alles voor oogen staat. Dat is voor haar het hoogste.

Tegenover onruststokers en vredeverstoorders is zij dan ook streng en onverbiddelijk.

Die de kerkelijke rust en vrede verstoort, door tegen de reglementen te handelen, die moet er uit.

Als nu ieder maar zijn eigen kamer in 't huis en zijn eigen vakje in den tuin heeft, waarin hij dan kan doen en laten naar eigen goeddunken, dan zal het haspelen en kibbelen wel ophouden en dan komt er weer rust en vrede.

Een eigen plaats voor Gereformeerden, Ethischen, Modernen, Socialisten enz. enz.

En dit allegaartje dan saamgehouden onder het éene dak der reglementen en besturen.

En dat heet dan een *Kerk*. *De volkskerk* als je blieft.

De zonde opnieuw geweitigd en gereglementeerd.

En denk nu niet, dat de Gereformeerden in de Hervormde Kerk dit niet inzien en daar niets van voelen.

Zij zien het ook wel. En zij gevoelen er de smart en beschaming en vernedering van.

Hun conscientie, door Gods Woord verlicht en gebonden, laat hen geen rust, veroordeelt hen in hun kerkelijk leven.

Daarom rukken en trekken zij altijd weer aan de banden, die hen binden.

Terwijl anderen een verdoovend, pijnstillend middel gebruiken, door wat van de piëtistische quiëtistische wateren te drinken. Zij hebben het voor hun ziel dan toch goed.

Men ziet ook wel in, dat zoolang deze onwettige, van buiten af opgedrongen organisatie blijft, er dan nooit beterschap en verandering zal komen.

Maar hoe van die organisatie ontslagen te worden?

Op die vraag hebben zij geen antwoord. De een zegt dit, de ander wat anders.

O, wij herinneren ons nog zoo goed de jaren, die aan '86 voorafgingen.

Wat is er toen al niet voorgesteld en overwogen en besloten en getracht!

Terwijl wij duidelijk zagen, dat het eenmaal vast zou loopen, en dat er een dag zou komen, waarop we niet meer zouden kunnen en ook niet meer zouden kunnen toegeven en dat het zou moeten buigen of breken.

En evenzoo gaat het nu bij de Gereformeerden in de Hervormde Kerk.

Zich persoonlijk met velen of weinigen onttrekken, om dan zam een nieuw kerkelijk instituut te formeeren, dat willen zij niet.

En eischen, dat de kerkeraden elk voor eigen Kerk de reglementen afschaffen en weer naar de oude, nimmer wettig door de Kerken afgeschafte kerkenorde gaan leven, om zoodoende weer naar Gods Woord in 't kerkelijke te kunnen leven en hun Kerk opnieuw te kunnen reformeeren, — dat willen zij ook niet.

Zij achten zoowel den eenen als den anderen weg onbruikbaar en niet tot het doel leidende.

Maar ook voor hen zal de dag komen, dat zij niet meer her- of derwaarts kunnen, dat Gods Woord hen in de conscientie zal dwingen tot een beslissende daad.

En nu verstaan we het ook wel, dat deze Gereformeerden — mede tot sussing en stilling der eigen conscientie — wijzen op de gebreken en fouten, op de verslapping en inzinking der Gereformeerde Kerken en der eenige Universiteit met den Bijbel.

Het is zoo te begrijpen, dat zij, ziende op den toestand in de Gereformeerde Kerken, vragen of de uitkomst het offer waard is.

Als zij vragen, hoe staat het nu in die Gereformeerde Kerken met de prediking, met de levensopenbaring, met de tucht, met de Sacramentsbediening, dan komen zij tot een antwoord, dat weinig voldoet, en dat hen niet alleen niet aandrijft noch lokt, om zich tot de Gereformeerde Kerk hunner woonplaats te voegen, maar dat hen veeleer met zekere gerustheid doet blijven, waar zij zijn.

Toch komt het mij voor, dat dit vijgenbladeren zijn, die noch voor God, noch voor de conscientie baten.

Zeker, het is de Synodale Besturen gelukt, om geholpen door politie en justitie en in bond met al wat naam en invloed had, de doorwerking der reformatie te stuiten, zoodat op de meeste plaatsen de Kerk onder de organisatie van 1816 bleef en het niet tot reformatie kwam.

En ook in de vrijgemaakte kerken kwam helaas door saamwerking van allerlei oorzaken de actie tot reformatie na weinige jaren tot staan.

En zoowel in het geestelijke als in het kerkelijke leven valt een bedroevende en beschamende inzinking en verslapping te constateeren.

Er is wel band aan het Woord, maar het zich laten binden door het Woord wordt zoo gemist.

Dit zich laten binden brengt zelfverloochening en kruisdragen en dooding van het vlesch mee. En hiervan zijn wij maar al te spoedig teruggeschrikt.

En elke reformatie leidt tot separatie. Die den weg der bekeering en der heiligmaking des levens wil wandelen, moet breken met wereld en vleesch, moet breken met de zonde, moet breken met de massa.

En ook dit is ons spoedig te zwaar geworden.

En nu bedekken we dat wel, met te spreken van christelijke vrijheid en van ruimheid van hart en blik, en van vastheid van beginsel bij soepelheid in de vormen, enz.

Maar die zijn oogen open doet en personen en zaken bij het licht van Gods Woord beziet, ziet wel, dat we met al dat fraai's op den verkeerden weg en in verkeerd gezelschap geraken, en dat het goud verdonkerd wordt, en de wereld in huisgezin en kerk en school binnendringt, en dat de wereldgelijkvormigheid toeneemt, en er werkingen van den eeuwgeest te zien zijn.

En dit alles maakt ons schuldig voor God en de conscientie.

En zoo wij ons niet bekeeren, zal de roede niet uitblijven.

Maar in dit alles is toch voor de Gereformeerden in het Herv. Kerkgenootschap geen grond, om te blijven, waar ze zijn, en het geeft hun geen vrijbrief, om in hun zonde te volharden.

Want deze inzinking en verslapping in de Gereformeerde Kerken bewijst wel, dat zij niet hebben volhard in waken en bidden en strijden, bewijst óók, dat de oude natuur in haar leden nog niet dood is, maar het is *geen vrucht van de actie van '30 of '86*; het is *geen vrucht van de beginselen, die tot die acties hebben geleid*;

ondanks die actie en die beginselen is er de tegenwoordige toestand, en zij wordt er door veroordeeld.

Daarom bewijst die huidige toestand en gesteldheid niets tegen die actie en die beginselen noch tegen die kerkformaties.

Het *blijft* van die Gereformeerde Kerken waar, dat zij als *Kerken* de reine predicatie des Woords oefenen, dat zij de sacramenten bedienen naar de instelling van Christus en dat zij de Christelijke tucht gebruiken, om de zonden te straffen;

dat zij dus de kenmerken der »ware Kerk" vertoonen, ondanks inzinking en verslapping van velen binnen hare muren.

Maar even waar is het, dat het Nederl. Herv. Kerkgenootschap *als zoodanig* al de kenmerken der »valsche Kerk" vertoont, die art. 29 onzer Geref. belijdenis aangeeft, *ondanks* de Gereformeerden, die nog binnen dezelfde muren gevonden worden.

En het blijft de zonde dezer Gereformeerden, dat zij in haar kerkelijk leven *niet waar, maar tegen* Gods Woords handelen, gehoorzamende aan reglementen en besturen, die niet uit God zijn, en het aanziende, dat hun broederen, die Gode meer gehoorzamen dan de menschen, worden vervolgd en gesmaad.

En hoe schuldig nu onze inzinking en verflauwing ook zij; hoeveel oppervlakkigheid en uitwendigheid er ook in de Gereformeerde Kerken zij; hoe klein ook de ware kern zij;

zoo is dit toch niet zoo heel vreemd. Het is geen zeldzaam verschijnsel. Het is niet wat bijzonders, dat alleen nu bij deze reformatiebeweging gevonden wordt.

Het was zoo bij elke reformatorischebeweging.

Het is zoo geweest en zoo gegaan in de dagen van Samuel.

Het is zoo geweest en zoo gegaan in de dagen van Josia.

Het is zoo geweest en zoo gegaan in de dagen der Apostelen.

Het is zoo geweest en zoo gegaan in de reformatie der 16e eeuw.

Men veroordeele dus daarom de Gereformeerde Kerken niet, noch de reformatorische actie der vorige eeuw.

Men voege zich liever bij haar en sterke haar in den strijd.

Officieele Berichten.

De classis Ommen heeft in hare vergadering van 30 Aug., na gehouden peremptoir examen, den heer Siertsema, beroepen predikant te Gramsbergen, met algemeene stemmen toegelaten tot de bediening des Woords en der Sacramenten in de Geref. Kerken.

Namens de Classis:
R. J. SCHOEMAKER, *Praes.*
O. BOERSMA, *Scriba.*

Lutten a/d Ded., 30 Aug. '16.

———

Agendum van de algemeene vergadering der vereeniging van predikanten van de Geref. Kerken in Nederland, te houden Dinsdag 19 en Woensdag 20 September 1916, in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen, Mariaplaats 24, Utrecht.

Dinsdag 19 September.

1. Opening door den voorzitter 's namiddags één ure.
2. Toespraak van den voorzitter.
3. Verslag van den secretaris.
4. Verslag van den penningmeester.
5. Aanwijzing van eene commissie tot het nazien der rekening van ontvangst en uitgaaf des penningmeesters.
6. Bestuursverkiezing.
7. Verkiezing van redactie-leden voor het Geref. Theologisch Tijdschrift.
8. Referaat van Prof. Dr. A. G. Honig van Kampen. Onderwerp: De eenheid der kerk.
10. Referaat van Dr. V. Hepp van Klundert. Ondetwerp: De beteekenis der analogia fidei voor de exegese.
11. Sluiting des avonds te tien ure.

Woensdag 20 September.

12. Opening 's morgens negen ure.
13. Inleiding van Ds. J. G. Kunst van Barendrecht. Onderwerp: Fusie-verschijnselen.
14. Inleiding van Ds. C. Lindeboom van Amsterdam. Onderwerp: Wat kunnen onze kerkeraden, inzonderheid onze dienaren des Woords, doen om de begeerte naar het predikambt op te wekken?
15. Pauze van twaalf tot één ure.
16. Referaat van Ds. S. Huismans van Zevenhoven. Onderwerp: Het Gereformeerde kerklied.
17. Sluiting te vier ure.

Het bestuur voegt hierbij de volgende mededeelingen:

1o. Na elk refetaat zal zoo ruim mogelijk gelegenheid voor discussie worden gegeven. Opening en sluiting zullen echter telkens stipt op tijd plaats hebben. Is een belangrijke discussie op een sluitingsuur niet kunnen beeindigd worden, dan kan de voorzitter hiertoe alsnog de gelegenheid geven vóór tot een ander onderwerp wordt overgegaan.

2o. Wanneer de tijd het toelaat, kunnen nog ter sprake gebracht worden de volgende onderwerpen: »Herderlijk opzicht over de gemobiliseerde leden onzer kerken. Wat kunnen de Dienaren des Woords doen in het belang van de Gereformeerde Vereenigingen voor het werk der barmhartigheid".

Wie der leden over dit, of eenig ander onderwerp, lust gevoelt een zeer korte toelichting te geven melde dit voor 10 September aan den secretaris van het bestuur.

3o. Des namiddags vijf ure zal er Dinsdag 19 September gelegenheid zijn om in het gebouw aan een gemeenschappelijken maaltijd deel te nemen tegen betaling van *f* 1.50 per persoon. Wie daarvan wenscht gebruik te maken, melde dit den Secretaris vóór Zondag 17 September.

4o. Het Bestuur herinnert aan de artt. 2 en 5 der Statuten:

»Leden der Vereeniging kunnen zijn: Predikanten en Emeriti-Predikanten van eene van de Gereformeerde kerken.

Als begunstigers der Vereeniging kunnen toetreden allen die lid zijn van eene van de Gereformeerde kerken.

De leden hebben op de vergadering keurstem.

De begunstigers, die onderling of diaken zijn, hebben adviseerende stem.

De vergadering is verder toegankelijk voor al de leden van de Gereformeerde kerken die geen begunstigers zijn, tegen een entrée van 50 cent.

5o. Voor zoover de onderwerpen daarvoor in aanmerking kwamen, is aan de referenten gevraagd in eenige stellingen hun betoog te willen samenvatten. Bij het gereedmaken van het agendum konden de Broeders daaraan nog niet voldoen. Zoo mogelijk zullen die stellingen door de Pers worden bekend gemaakt.

Het Bestuur:
L. LINDEBOOM, *Voorzitter.*
J. G. KUNST, *Secretaris.*
F. KRAMER, *Penningmeester.*
J. VONK, *Algem. Secundus.*
S. HUISMANS.

Buitenland.

Denemarken. Strijd op kerkelijk gebied.

In de Deensche staatskerk is een kerkelijke strijd ontstaan naar aanleiding van het optreden van den predikant Arboe te Rosmussen, die om zijn moderne gevoelens door zijn bisschop uit zijn ambt is ontzet. Arboe werd toen door de gemeente Vaalse op Langenland tot predikant beroepen, doch de bisschop, onder wiens ressort Vaalse behoort, weigerde hem in het ambt te bevestigen, omdat zijn geweten hem dit verbood. Arboe nam toen tot de rechtbank zijn toevlucht en teekende tenslotte appel aan bij de hoogste rechtbank. Algemeen werd verwacht dat het hoogste rechterlijke college van Denemarken uit zou spreken, dat Arboe uit een juridisch oogpunt met zijn gevoelens het recht had om de Evangelisch-Luthersche landskerk te dienen.

Doch het is anders uitgekomen. Het vonnis dat uitgesproken werd, verklaarde alleen dat Arboe geen strafbare handeling gedaan had, daar hij in het „gegrond vertrouwen" gehandeld had, dat hij met zijn verkondiging nog op Evangelisch-Lutherschen grondslag stond. Denkelijk hebben de rechters opzettelijk zich niet willen inlaten met de zuiver Theologische zijde van het vraagstuk. Het oordeel dat het Hooggerechtshof uitsprak, ging niet op de kern van de zaak in, en sloeg een vonnis dat voor verschillende uitlegging vatbaar is.

Om het ontstaan van een strijd om kerkelijke dingen op staatkundig terrein te ontgaan, had de minister van Eeredienst, kort voordat het vonnis door het Hooggerechtshof uitgesproken was, een afzonderlijk kerkministerie gevormd, aan het hoofd van welk departement een gewezen predikant, die de Grundtvigiaansche denkbeelden toegedaan is, geplaatst werd. Een wetsvoorstel, volgens hetwelk predikanten, die om de een of andere reden de bisschoppelijke approbatie niet konden verkrijgen, direkt onder het kerkministerie geplaatst werden, was wel door de gezamenlijke zeven bisschoppen van de Ev. Luth. Kerk van Denemaken goedgevonden, maar werd door het Deensche Heerenhuis, het Landsthing, verworpen.

De Kerkminister besloot, gesteund door het vonnis van het Hooggerechtshof, dat voor verschillende uitlegging vatbaar is, niettegenstaande de verwerping van zijn wetsvoorstel door het Heerenhuis, tot bevestiging van Arboe als predikant van Vaalse. Daartegen hebben echter de zeven bisschoppen geprotesteerd. Volgens hen is de bevestiging van een predikant direct door den Kerkminister als achtste bisschop, een ongemotiveerde inbreuk op hunne rechten en een breuk met de eeuwenoude traditie. Daardoor is de strijd die eerst op het terrein der kerk gevoerd is, nu op dat der staatkunde overgebracht. Het is nu een kamp geworden tusschen de Ev. Luth. landskerk van Denemarken met de bisschoppen aan het hoofd, en den neutralen Staat, die door den Kerkminister vertegenwoordigd wordt.

Het komt ons voor, dat de Kerkminister uitgaat van de gedachte, dat eene gemeente het recht heeft, den predikant te ontvangen, dien zij verlangt te hebben; een der beginselen waarvan de Grundtvigianen uitgaan. Maar het voorbijgaan of op zijde zetten der bisschoppelijke macht, is in Denemarken iets ongehoords. Zij, die de landskerk een goed hart toedragen, leven in de overtuiging dat de band met het verleden der Kerk geheel wordt losgelaten, als men met den Kerkminister medegaat.

De voorstanders der Inwendige Zending, die ongeveer op een lijn te stellen zijn met de Duitsche leden der Gemeenschapskringen, maar die meer als deze op staatkundig en kerkelijk gebied invloed uitoefenen, zouden gaarne den band, die de Kerk aan den Staat verbindt, losgemaakt zien. Op andere gronden verlangen ook de Sociaal-Democraten hetzelfde. Het vol-